

Bién declaró el inolvidable Maestro su opinión sobre las relaciones de nación a nación; todas sus diferencias debieran ser sometidas a un arbitraje. Pugnaba Pi y Margall por abolir la antipática, inquisitorial e impopular contribución de sangre, para lo que prometía en su programa la recluta mercenaria de los ejércitos nacionales y regionales, reduciéndolos, en su situación activa, al menor número posible de contingentes, al absolutamente indispensable para salvaguardar el orden en el interior y parar un poco los piés a los que, como Guillermo y Francisco José pudiesen llegar a creer que las carreteras de Europa se construyen para que las huellen las botas de sus soldados. Pi y Margall odiaba la guerra porque en su inmenso amor a la Humanidad era

Trascendental Estela

Como, a su paso por el mar, dejan tras sí las grandes embarcaciones muy prolongada estela, así también la dejan a través de las generaciones los grandes hombres.

La de Pi y Margall perdura y perdurará a través de los tiempos: Síntesis de todas las excelencias ciudadanas, reunió el gran Apóstol en un haz el saber, la exquisitez afectiva y la virtud, cultivando a un tiempo la inteligencia, el sentimiento y la voluntad.

Fiel al apotegma de que el régimen republicano debe asentarse sobre la virtud, la cual es asequible a los ciudadanos todos,

con ser poderosa su inteligencia, más que en los fulgores del saber basó su propaganda en el bien obrar.

A la realización de la Verdad, la Belleza y el Bien convergieron todas sus energías. En la Historia, el Derecho Político y la Economía Social buscó lo verdadero; en la crítica de las obras de arte, lo bello; en la práctica de todas las virtudes, lo bueno.

Luchó por la libertad de lo más íntimo de

la conciencia, laborando por emancipar éste de todo dogma; pugnó por la *igualdad*, propendiendo a hacer a todos los hombres co-partícipes de la riqueza social; enamorado de la *fraternidad*, quiso darle en la federación inmovible base.

Honrar a Pi y Margall es afirmar nuestra voluntad de que los destinos humanos sean, en todas sus direcciones, cumplidos.

JUAN SALAS ANTÓN.

El magne míting del dimecres a la memoria d'En Pi i Margall

A dos quarts de vuit del vespre arribaren els oradors al baixador de la Rambla, a on foren rebuts per un nombrós grupo de correligionaris que, no obstant la inclemencia del temps, acudiren a estrenyer la mà dels lluitadors que, plens d'entusiasme, venien a compartir amb nosaltres la honrosa tasca de rendir tribut de gratitud i respecte a la eterna memoria de l'immortal Mestre.

Hi habien notrides representacions de la Joventut Republicana Federal organitzadora de l'homenatge, del Círcol Federal amb ses respectives juntes directives al front, del Comité municipal de nostre partit, els concejals senyors Martí, Enrich i Peig (el senyor Alsina es trobava malalt), la redacció de SABADELL FEDERAL i gran nombre de amics i correligionaris que reberen amb visibles mostres d'estimació als expedicionaris, entre els que vingué des de Barcelona el diputat provincial per aquest districte, nostre respectable i volgut amic D. Joan Sala Busquets.

Acte seguit se formà una improvitzada manifestació que's dirigí a visitar la lápida que titula la plaça que porta per nom el de l'insigne varó que tan plora Espanya entera. Estava, com anys anteriors, profusament il·luminada i en ella apareixien alguns rams de llorer i varies llaçades amb sentides dedicatòries, ofrenats per el Comité municipal del partit, Círcol Federal, Joventut Republicana Federal, Ateneu Pi i Margall i SABADELL FEDERAL.

A la hora anunciada i davant d'una nombrosa multitut entusiasta que havia acudit a escoltar el càlid verb dels il·lustres oradors, donà principi l'acte. Va celebrar-se aquest en l'espaiós saló-café del Círcol Federal, que oferia un magnífic aspecte, atestat com estava de públic. La tribuna apareixia adornada amb artístiques plantes i els retrats de l'immortal apòstol, del seu fill l'inolvidable Francisco Pi i Arsuaga i de l'eminente sabi Eduard Benot. També hi havia una preciosa alegoria de la República.

Donà principi a la vetllada, l'infatigable president de la Joventut Federal, en Jaume Ninet el qual, en bellíssims paràgrafs, plens de calurós entusiasme, anuncià l'objecte de la mateixa i saludà als oradors, quals relevants qualitats posà de manifest amb acalorada i fàcil paraula. Després de enaltir brillantment la figura del gran Pi i Margall en eloqüents frases que li valguren grans aplausos del nombrós auditori, cedí la presidència al diputat provincial i membré del Consell Regional Federalista de Catalunya, D. Joan Sala Busquets.

Després de breus paraules de presentació

i benvinguda, donades per el president als oradors, es donà lectura de les següents:

Adhesions

Del Diputat a Corts per aquest districte don Joan Salas Antón se rebé el següent telegrama:

Imposibilitado asistir corporalmente asistiré espiritualmente mitín conmemorativo inmortal Pi Margall cuya gigantesca personalidad asentada sobre el tripode reforma política religiosa y económica social no solo señaló los lindes de la revolución de ayer si que también los de mañana. Rindiendo tributo gratitud al gran apóstol afirmamos nuestra fé en porvenir Patria y Humanidad entera. Emancipar conciencia democratizar riqueza extendiéndola a todos los ciudadanos y asentar Paz futura sobre federación todos los pueblos debe ser nuestra aspiración suprema ¡Llor a Pi Margall y cordial abrazo bravos republicanos sabadellenses!

SALAS ANTÓN.

El fill del gran apòstol envià les següents ratlles de bella prosa, d'on se desprén la seva confiança en les idees redemptores del Mestre i le fé la bondat que les inspira.

A la Juventud republicana

federal de Sabadell

Queridos correligionarios: Me ponéis en grave aprieto pretendiendo de mi unas cuartillas que sumar al homenaje que dedicais al virtuoso varón de quien soy hijo, al maestro de los maestros de la escuela de que soy discípulo. No cuadra al caso que os cuente el cariño con que mi amado padre guió los primeros pasos de mi vida: ahuyentando de mi lado el miedo e infundiéndome el valor y la confianza en los propios actos, en los propios merecimientos; induciéndome al amor al trabajo y al menosprecio del vicio y la holganza; siguiendo y favoreciendo el desarrollo de mi entendimiento, perservándome contra el error, enseñándome a contemplar la Naturaleza, a pensar, a raciocinar; demostrándome como no tienen límites los progresos de las ciencias y la industria y como estos no deben enorgullecer a un hombre, a un pueblo, a una raza por la parte que en ellos pueda corresponderle, olvidando la que a otros hombres, a otros pueblos, a otras razas, a otras generaciones seguramente corresponde; aconsejándome afectos para con nuestros semejantes, sinceridad en todos los actos, amor a la justicia, horror a la guerra; y todo,

todo sin que yo haya sentido eso que llaman el peso de la autoridad de padre.

Pero, si estos recuerdos de contristado huérfano son inoportunas, los del no menos contristado discípulo son innecesarios entre condiscípulos tan aventagados como lo sois vosotros. ¿Recordáis como nos enseñó que la razón es soberana, que el hombre no se despoja nunca de su soberanía, que no hace otra cosa que pactos para constituir municipios, regiones, naciones, autónomas? ¿Recordáis como nos inculcó amor a la Humanidad, respeto a la justicia, odio a la guerra? ¿Recordáis el entusiasmo con que siempre nos aconsejó que luchásemos por implantar la Federación y la República? Decidme ¿sentistes nunca, durante sus sabias enseñanzas el peso de la autoridad del Maestro?

Perdonadme que no pueda satisfacer más cumplidamente la medida de vuestros deseos y se limite a llorar con vosotros al amado Padre, al amado Maestro, Francisco Pi y Margall, vuestro sincero amigo y correligionario.

JOAQUÍN PI Y ARSUAGA.

Del Comité Republicá Federal Históric de Barcelona se rebe, així mateix, la següent carta:

Distinguido correligionario y amigo: Este Comité se adhiere cordialmente al Mitin de homenaje que esa importante entidad de su digna presidencia, celebrará esta noche, a la memoria del que en vida fué Maestro del Federalismo Español, integérrimo y sabio repúblico don Francisco Pi y Margall, con motivo del aniversario de su fallecimiento.

Ruego a V. salude en nombre de este Comité con el más vivo afecto a todos los correligionarios que a él concurran, deseando salud y República Democrática Federal.

Por A. del C. F. H., Los Secretarios, A. Mamerie.—Martín Sainz de Esquerre.—Barcelona, 29 Noviembre de 1916.

La lectura d'aquestes adhesions fou premiada amb estrepitosos aplausos.

A continuació el president donà la paraula al senyor:

E. Ventós

Comença dient: Home com en Pi i Margall, avui no el tenim. Avui quan els moments son tan crítics, tan greus, havem vist com floreixen genis en altres països, que amb llur talent han evitat dies de dol a la seva Patria i li han marcat orientacions per al pervindre.

No podem dir lo mateix els espanyols —diu— La guerra europea per una part i el Marroc per l'altra ens confonen i ens aniquilen. Ara doncs, és necessari el tremp i la sabiduria d'un gran Pi per a que Espanya no es vegi complicada en vinents contingencies que serien la seva anulació i la seva mort.

Parlà a continuació i d'un modo particular, de nostra acció a l'Àfrica, calificant-la de immoral i suicida, acabant el seu discurs amb parrafades atinades de calurós optimisme.

En L. Alamán

Comença enaltint les virtuts de l'eximi Mestre i seguidament diu que tots els polítics d'avui que han cregut interpretar fidelment les seves doctrines, no solament no han arribat a ésser deixebles d'ell, sinó que s'aixequen davant de sa venerable figura, com una grollera parodia del seu geni i sinceritat.

Fa remarcar que la sessió d'avui és un

acte de disconformitat contra els procediments de la monarquia en la política exterior on a més de perdre-hi l'honor nacional, perdem tot el tresor i la sang de nostra joventut d'una manera pausada, però persistent.

En Jaume Nonell

El vell i abnegat federal de Mataró, diu que els federals que com ell senten la obra d'en Pi i Margall com a polític, no solament deuen plorar la mort del gran Mestre, sinó que han de lamentar la falta que fan actualment a Espanya homes de les seves condicions.

Parla del problema de les subsistències, del lliure cultiu del tabac, i acaba fent un esboç del collectivisme agrari i de les ventatges i millores que reportaria a nostra classe jornalera.

En F. Moliner Salcedo

El nostre entranyable amic, diu: Que contra lo que molts suposen, el poble espanyol no es rebela quan els poders constituïts l'atropellen; bé ho ha demostrat en els luctuosos regnats de Felip II, Ferrán VII i demés tirans. En canvi durant la monarquia semi-democràtica d'Amadeo de Saboya i governat per el més lliberal dels polítics monàrquics que era en Ruiz Zorrilla, sapigué exercir de tal manera els seus drets ciutadans que portà al parlament una representació de vuitanta diputats federals que compliren son comés amb tant acert que conseguiren enderrocar el règim monàrquic substituint-lo per el republicà.

Invità a tots els veritables lliberals a que s'agrupin sota els plecs de la bandera del partit republicà federal, únic que té consignat en llur programa ofert al poble per el gran Pi i Margall el dia 22 de Juny de 1894, la concessió de l'autonomia en totes ses graduacions.

Bo i Singla

El Benjamí dels vells federals d'aquesta casa—com va calificar-lo el president de la Joventut—començà analitzant la labor política den F. Pi i Margall en aquells temps més difícils de la seva vida i afirmà que la seva actuació, acert i activitats foren tals, que per damunt de llurs contemporanis, se aixecà august com un tità, anomenant-lo l'«Andes» de la Humanitat.

I la seva obra—diu—no és política solament; filosòfica, artística, sociològica, fins a tal punt que en tots els ordres de l'activitat mental, fou l'únic revolucionari de la ciència en el segle XIX.

Estudia la conducta dels polítics d'avui que diuen inspirar-se en els principis del programa federal, calificant-los de malversadors del gran pensament de Pi i Margall.

A continuació, amb un gran acert, parla de la Mancomunitat i de la deficient demarcació territorial per províncies; dient que descansant sobre una base arbitrària no pot tenir jamai eficàcia. Contra això en Pi i Margall s'hauria revelat. Mestre en el federalisme, no hauria mai concebut un principi d'autonomia a base d'una divisió absurda de províncies.

Recorda el senyor Bo i Singla que ell ha sigut un dels més entusiastes admiradors del programa federal, encar que veu amb despreci les abdicacions dels que sustentaven les teories del gran patrici, per una servil, rastrera, miserable acta de diputat. Parlant del conflicte actual, diu que si bé en Pi i Margall cita en la seva doctrina la confederació germànica, no era del tot partidari d'aquella, perquè es basa amb la força material i sobre tot avui, després d'estallar el

conflicte europeu s'hauria posat al costat dels pobles oprimits i atropellats, al costat de la infeliç Bèlgica, de la Servia sacrificada, perquè avans que federal se sentia defensor de la llibertat dels homes i dels pobles.

Acaba dient que de la obra den Pi, és alentador el precedent d'haver sigut acceptat el seu programa per tots els homes de tots els partits avançats.

En Bo i Singla feu un discurs notabilíssim que'ns dol no poguer transcriure d'una manera més fidel i extensa, havent sigut interromput el seu parlament, pels aplaudiments, una infinitat de voltes.

En Lluís Companys

Aquest distingit periodista comença dient: aquesta vetllada en la que venim a rendir tribut a la memoria d'un home que va deixar un rastre de llum en les pàgines de la vida humana, ha de servir-nos per a que tots nosaltres—republicans—fem un acte de contrició i perquè la nostra conducta s'acosti sempre a la conducta sempre recta i pura d'aquell gran Mestre. Perque la manera de honrar la seva memoria és seguir ses doctrines i obrir els ulls al exemple de la seva vida immaculada.

Ja ho han dit els altres oradors ¡quanta falta ens fa are en Pi Margall!... Are en que els valors morals i econòmics de tots els països estan en lluita, i que s'estan formant noves normes de vida que marcaran el començ d'una altre época! ¡Quanta falta fa are en que les nacions han fet una selecció dels seus governants designant aquells que ofereixen més series garanties de talent i rectitut. La figura d'en Pi Margall s'ergiria avui en el Parlament per a senyalar els desacerts i immoralitats de nostres governants prevaricadors. Ens fa falta la mentalitat, el prestigi d'aquell gran apòstol.

Ademés. Nostra vida pública està invadida per els homes de negocis. Asistim a la liquidació de la nostra dignitat moral. Els ministres prevariquen i el poble ho tolera. Les paraules honor nacional, orgull de raça, dignitat i demés, ja no poden pronunciar-se a Espanya. Ja ho veieu doncs quanta falta ens fa també la rectitut, la moralitat i la conducta del gran apòstol.

I també fa falta l'exemple de la seva consecuença. Perquè en les actuals hores de desercions i de col·laboracions encubertes, hi ha hagut també algún deixeble seu que oblidant les doctrines d'en Pi, ha passat a formar part de la oligarquia indecenta. I em temo que si en Pi visqués, s'encararia amb ell i parodiant a Juli César li repetiria aquella parrafada memorable: I tu també fill meu?...

Acaba el Sr. Companys la seva magnífica oració diguent a en Domingo, que si alguna volta sent defallir la seva voluntat al trobar-se sol, massa sol, en el Parlament, recordi la figura d'aquells republicans immortals. I afegeix referint-se a la campanya que ve fent en Domingo amb la qüestió del Marroc; que els republicans de Sabadell deuen comprometre a donar al Sr. Domingo tot el calor i l'apoi que les circumstàncies demanin.

Es ovacionat calurosament.

Francisco Layret

Celebrém una vetllada a la memoria de Pi i Margall, el mestre apostòlic, i si analitzem lleugerament aquesta classe d'actes, ens donarem compte de la trista situació del nostre país, tan sols al comparar lo que son aquí aquestes vetllades i lo que signifiquen

i representen en altres nacions de major fortuna.

Fora d'Espanya, quan se celebren actes d'aquesta índole, quan se rendeix tribut a la memoria dels grans prestigis nacionals, pot fer-se la apologia de l'home, però ademés pot citar-se la labor efectiva, la labor real que han deixat establerta aquells homes. A Espanya, no.

Fora d'Espanya, o sigui a Anglaterra, a França, a Italia, es parla d'aquests homes i es recorda que'l seu nom va unit a una realitat feta llei. Es parla de Gambetta a França i es recorda Gladstone a Anglaterra i al parlar d'aquests homes es cita la unitat italiana, les reformes polítiques, la revolució agrària, etc. A Espanya, no. Aquí, a Espanya, els polítics purs, els polítics rectes, els homes cims, les altes mentalitats no han disfrutat de poder sinó per temps efimer; en canvi es perpetua la governació i la direcció dels ineptes, dels immorals, dels perversos.

Tot això és una gran ensenyança per el cas Pi i Margall. Se'l califica polític i li faltà un dia l'apoi de la multitud. El poble no estigué al seu costat.

S'ha parlat aquesta nit de les qualitats que adornaven a Pi Margall com a vident. Avui més que mai s'observa aquesta vidença del Mestre. La actitud i les profecies de Pi i Margall, abans de la guerra amb Cuba i després abans de la guerra amb el Marroc. Des del primer moment va dir Pi que devia donar-se l'autonomia a Cuba i per això més tart, quan Moret va dir que era necessari concedir-la, el gran Pi va poder replicar-li: «Ara, no. Aquesta era la solució d'abans. Ara no hi ha altra solució que concedir la independència».

Tot el país aleshores es posà enfront de Pi i Margall. Se'l califica de mal patriota. Se l'insultà. El poble, en el desenfré de la folla guerra, maleia a Pi. ¡I si l'hagués cregut, Espanya s'hauria evitat la guerra amb els Estats Units i la pèrdua de Puerto Rico i de les Filipines!

Aprén, poble. En aquelles hores, l'immortal mestre no pogué sentar-se en les Corts. No hi va haver cap districte que li oferís un acte de diputat. ¡Quina vergonya per a el país! Quanta vergonya tanquen aquelles altres paraules de Pi i Margall: «Aquí no han faltat els vidents. No han faltat homes que hagin vist bé en les circumstàncies difícils; lo que ha faltat és un poble que es posés al costat d'aquests homes.»

Pi i Margall va mantenir-se per damunt de les petites conveniències de partit. Va saber lliurar-se de les petiteses. Ja ho diu ell: «Els grans avenços de la Humanitat han vingut moltes vegades de un home sol que s'ha imposat al sentir de la multitud; no son els pobles davant d'aquests homes els que tenen la raó; acostumen a tenir-la aquests homes davant dels pobles.»

Recorda el senyor Layret també, que Pi no s'espantà jamai perquè els ideals de Catalunya semblessin representats, aleshores, per gent de la dreta. Pi deia: «El problema català és un problema de llibertat. Tan sols en la democràcia pot trobar-se traduït.»

La conducta del poble ha sigut causa de que aquelles no s'hagin traduït en actes de govern. Procurem que en aquestes hores tràgiques no es tornin a repetir casos semblants. No deixem sols als homes vidents. D'aquesta manera honrarem la seva memoria.

L'ilustre orador acaba el seu discurs en un paragraf d'altíssima eloqüència parlant de l'immortalitat a que aspiren els homes que no creuen en una vida posterior; de la immortalitat que's marca amb el nostre pas

per aquesta vida, deixant petjades memorables de nostra existència. (Aplausos estruendosos).

Marcelí Domingo

Record a Pi i Margall.— Ciutadans: En aquests moments en que per la major responsabilitat que'ls envolta adquireixen una més gran evidència els gests i els actes dels homes que intervenen en la vida política, és quan més devem doldre'ns de la pèrdua de homes com Pi i Margall.

En aquests moments en que veiem en la direcció de la cosa pública a figurins ridículs, delicats, sense fé, sense aptitud i sense grandesa, és quan més s'observa l'altura en que visqué el Mestre.

En aquests moments, en que els homes de la política oficial invadeixen el negoci i l'agiotatge i escandalitzen amb els seus desenfrens, és quan més ens dol i ens desespera l'absència de l'apòstol. L'esperit i la sabiduria de Pi s'imposen al nostre fervor, i la seva memoria haurà de servir per a gravar en la nostra ànima les seves immaculades virtuts. Jo hi volgut abans que tot, dir aquestes paraules de devoció al Mestre.

Les subsistències.—El senyor Sala, el vostre diputat provincial, nostre amic entranyable, ens ha pregat que parlessim del problema de les subsistències. Vaig a parlar d'ell.

No és el problema de les subsistències originat per una sola causa. El problema té moltes causes. La puja dels articles de primera necessitat depèn dels acaparadors, de les tarifes de transports, de la producció de la terra, del treball, etc., etc. Per a resoldre'l necessitaríem governs d'enteresa, de independència i de rectitut.

El senyor Domingo parla del transport terrestre amb tarifes cares, que pesen com llosa de plom damunt la producció. Es refereix després al cultiu de la terra i diu: França, en guerra, havent de cuidar-se dels complicats problemes de la guerra, ha expropiat les terres incultes. França ha fet això essent així que a França es cultiva el divuit per cent de les seves terres. En canvi, Espanya no ho farà, apesar de que tan sols es cultiva un trenta per cent. L'orador tracta després del transport ferroviari, i diu que les tarifes son cares i pesa extraordinàriament en les espatlles del productor i del consumidor.

Però—afegeix—el problema de les subsistències depèn també dels jornals, i els jornals en tots els països son més elevats que a Espanya. Així l'oubrer dels Estats Units, els d'Anglaterra, els de França, no guanyen avui el mateix jornal que abans de la guerra, sinó que guanyen més. A Espanya, no. Aquí alguns fabriquen fortunes. Tots els aliments augmenten de preu. Lo únic que no augmenta és el jornal dels que treballen.

Però això ¿per què?

Fora d'Espanya no han augmentat els burgesos el jornal als obrers; ha sigut el govern, el Poder públic qui ha exigit l'augment d'aquels jornals. A Espanya el govern no dona retirs per a la vellesa ni protegeix al proletariat, en canvi en aquests moments en que en la llar de cada pobre hi palpita una íntima tragedia, el Poder públic en lloc d'exigir als burgesos que augmentin el jornal dels obrers, oposa a les demandes d'aquests el maüser de la guardia civil.

L'espectacle humillant del govern.—El senyor Domingo explica el curs que ha seguit el projecte de beneficis extraordinaris de la guerra; i recorda que a pesar de les afirmacions solemnes de que seria aprovat, no ho ha sigut ni ho será. El senyor Domingo recorda també que aquest govern, nomenat

lliberal, tractava amb els fabricants sobre fórmules de concòrdia, esmenes, modificacions, normes d'acord, etc., però quan intervingué en el conflicte ferroviari no buscà fórmules amb els obrers, sinó que els hi llençà la força pública i els posà el braçal.

L'orador s'ocupa després dels impostos i afirma que'l Tresor es nodreix del pobre i no del ric. El pobre contribueix en un setze per cent i el ric en un vuit per cent. Després anyadeix:

Aquests dies s'està donant al Parlament l'espectacle més humillant que hagi pogut sofrir la vida d'un poble. Fà poc més d'un mes i mig que s'han obert les Corts. Y al obrir-se aquestes Corts, al discutir els pressupostos que han de regir a Espanya durant l'any pròxim, els governants han dit: Nosaltres sentim la gravetat d'aquestes hores, d'aquestes responsabilitats. Nosaltres no podem, no devem fer aquest any el pressupost dels altres anys. Nosaltres devem aprovar reformes de reconstitució nacional. Un pressupost corrent, seria un engany, seria una deshonra. Hem de reformar tota l'entranya del país, per a que com acabi la guerra poguem sostenir-nos en la lluita econòmica que s'acosta.» Així deien els governants del partit lliberal, fa poc temps en plena Cambra popular.

Però transcorreix un dia i altre. Es discuteix el pressupost ordinari. Passen els dies i les setmanes. I el quefe del govern, que deia allò retira el pressupost extraordinari... ¿Perquè?

Perque les oposicions turnants, els conservadors, els homes de la Lliga además, diuen que no poden votar el pressupost extraordinari, en el que es voten milions per a la solució del problema; i que no poden votar aquests milions perque *no tenien confiança en els homes que governen*. Quant va caure el partit conservador, els lliberals deien lo mateix que'ls conservadors. De manera, correligionaris, que l'un no té confiança en l'altre.

Però encara hi ha més. Devant d'aquesta enemiga de les oposicions ¿perquè el govern no mantenia el pressupost extraordinari, a pesar de tot, ferm en la seva obra i en la seva responsabilitat? ¿Perquè dieu? doncs perque ¿tampoc tenia confiança en sí mateix!

Jo, aquell dia, amics meus, vaig estar temptat de demanar la paraula. Volia fer el discurs revolucionari. Era el moment oportú per a fer el discurs revolucionari. Volia dir: Heu fracassat tots. Es el moment de que nosaltres aixequem davant vosaltres un altre força... Però no vaig fer... No vaig fer-ho perque vaig tenir por d'esser interromput a riallades. Vaig tenir por de que em contestessin rient, que el poble tampoc tenia confiança en sí mateix. (Delirant i estruendosa ovació.)

El Marroc.—El senyor Domingo recull unes paraules del senyor Companys i tracta del problema d'Àfrica. Explica l'horror de la aventura marroquí que sagna i aplesta. Cita fets clavats; i afirma que'ls repetirà en el Parlament, aduint proves, documents, xifres, noms.

La neutralitat.—Després es refereix a la neutralitat, a la tonta i suïcida neutralitat a la faisó com els governants l'entenien. Afegeix que no pot consentir-se que el govern, un govern incapacitat, monopolitzi aquests assumptes internacionals dels que depèn la vida de la nostra nació. Als assumptes internacionals deuen intervenir-hi les representacions parlamentaries de totes les forces polítiques.

Va dir que Espanya ha de manifestar les seves simpaties pels països aliats, expres-

sant-ho així ben clarament, donant nostre apoi moral. Diu: Jo no vull que el dia de demà, quan se repassi la «Gaceta» es vegi amb horror que en el Parlament espanyol no es digué una paraula del conflicte que remou la consciència del món. Jo salvaré la meua responsabilitat.

Acaba dient: Hem de juntar i de multiplicar nostres forces per a que l'Espanya vital ofegui i aplasti a la Espanya oficial. S'ha d'escombrar la Espanya oficial per a que la sobirania la exerceixin els homes que treballen per el seu país i que senten el dolor i aspiren a la grandesa de la Patria. (Aplausos inacabables).

Impossibilitats de donar un fidel reflexe de la simpatia amb que fou acullit el magnífic parlament del valent diputat per Tortosa, sols ens concretem en dir que els aplaudiments ofegaren una infinitat de voltes les seves brillants parrafades. Per altra part, les declaracions tan greus i contundents fetes per en Domingo referent a l'assumpte del Marroc ens és impossible descriure-les per la molta gravetat que entranyen i perque amb nosaltres faria la Llei de Jurisdiccions lo que no pot fer amb ell per la seva condició de Diputat. Ja tindrem ocasió de llegir-les quant les fassi en el Parlament.

Finalment el Sr. Sala Busquets dona gracies a la concurrència en nom de la Joventut Federal per la acullida que havien donat a tan notable acte. Així mateix agraeix a n'els oradors la seva brillant col·laboració.

Seguidament s'acostaren a felicitar a En Domingo, varis concurrents, entre ells els regidors radicals senyors Aragay, Vilatobá i Llagostera.

A continuació els oradors seguits de les Junes i Comité del nostre Casal, visitaren les diferents dependències del local, quedant els visitants reconegudament agraits.

La vetllada organitzada per la Joventut Federal, ha deixat un grat recort entre els que tingueren el goig d'assistir-hi, mereixent grans demostracions de simpatia els seus organitzadors, a les que nosaltres hi adjuntem la nostra felicitació més cordial i sincera.

Col·loqui intern

A Pi i Margall

Què puc dir-te jo, tan jounet, que sigui digne de tu? No soc cap panegirista per tributar-te paraules que describissin ta grandesa. I además, els meus elogis serien tan esquifits que potser, en lloc d'agradar-te t'ofendrien. L'elogi més gran que puc fer de tu és explicar-te els resultats de la teva obra.

En aquests temps en que els dolents deserten i els febles claudiquen, sembla una follia parlar de revolució. Encara que el poble senti bullir en les seves venes sang deslliuradora, resta quiet. Encara que, provocatius, s'encarin el poderosos davant de ell, resta humil i conformat. Encara que abusin d'ell, explotant-lo desconsideradament, arrencant-li violentament l'últim estalvi per satisfer un nou impost, no protesta. Encara que l'assassinin espiritualment, no es rebela. Encara que caiguin nous tributs demunt d'ell, que li expremen l'última pesseta, agobiant-lo en gabeles i exaccions, en injustificats tributs, es resigna. I sabs perquè? Perque encara les idees regeneradores que vas sembrar no han penetrat en ell prou fonament per arrelar-s'hi; perque no s'han desposseït de tots els egoismes que l'encadenen, perque no ha llençat de sí tota creença que'l conduís al no rés; perque

encara troben acollida en ell totes les mentides i supersticions; perquè encara no s'ha fet capaç de lo que és ço que tu engendreres quan existies, aquestes doctrines que havien de conduir-lo pel camí de la veritat i de la justícia i apropar-lo a la ciutat d'itxosa, de la solidaritat i de la pau, com deia en Zola; perquè encara el programa federal no s'ha imposat en les ànimes adormides ni en els cervells buits d'aquests infeliços degenerats que sofreixen les persecucions del poder tirànic; perquè encara escasseja l'enteniment en aquesta terra de morts desenterrats. I això que demostra suficientment l'inutilitat de les lluites sostingudes, és una prova palesa de que sols en el programa federal haurien trobat lo que havia de satisfer les seves aspiracions, i que no s'han redimit perquè no s'han amparat en les teves doctrines.

Però veus també, els homes que s'ampararen en lo que tú vas ensenyar per a recollir les dispersades forces que renunciaren a tota reivindicació, no han respost a lo que el poble que els seguí esperava d'ells.

Però, perquè? Perquè a l'iniciar la seva campanya amparant-se en els principis federals despertaren la fè d'aquells que sols en un sistema federatiu veien assolides les seves aspiracions de benestar, però que a mida que avençaven en la conquesta de l'esperit ciutadà, es deixaven apoderar de baixes ambicions, lluitant per satisfer les seves concupiscències, abandonant la defensa d'uns ideals purs, acceptant totes les transaccions amb l'adversari, que poc a poc els arreplegava sota les seves banderes i els feia defensors de l'unitarisme, fent-los renegar de les idees federals. Seduits per la comoditat que'ls oferia una quasi renúncia a les lluites per la llibertat, desamparaven el cultiu d'aquelles intel·ligències mitjanament educades, deixant de satisfer les ansies de justícia que sentia aqueix poble oprimat, allunyant-se del programa federal i engraint als que sempre s'havien distingit en combatre'l. Abandonant la defensa de les aspiracions de les esclaves multituds, s'impossibilitaven de continuar la obra redemptora.

I combatent-te es verificava allò que diu en Xenius, el més sabi dels ignorants, que a voltes també ensopega algun dels seus aforismes: «T'apedregaren. Les pedres mateixes no foren inútils». No, no han sigut en và, tots els que t'han combatut t'han enaltit i tota aquesta serie de desenganys i d'equivocacions diuen més que tot en lloança dels teus ideals, doncs s'ha demostrat avui en aquest moviment nacionalista, que no obstant les decepcions, prompte les aspiracions d'un partit es convertiran en les aspiracions d'un poble.

La raó ve a tú. Tot aquell que deixi de defensar i de treballar per les idees teves, que son les nostres, fa un treball estèril, i si tots els fracassos dels homes que en altre republicanisme que no és el teu han batallat no diuen prou en bé teu, sols necessites l'entusiasme d'una joventut que forjarem lluitant amparats a la teva ombra i a l'escalf dels teus ideals, que regoneixent el país sensatament que lo que ha de lliurar-lo de la opressió són les teves doctrines, es posarà al nostre costat per ajudar-nos.

Es això la teva obra. Els desenganys dels vençuts, els fracassos dels equivocats, tots els que es penedeixen dels seus mals passos i venen a cercar al federalisme com a suprem consol, que s'enrotllen a l'entorn dels teus ideals per enderrocar la monarquia i implantar la República Federal.

R. JOVÉ.

Notes i Comentaris

La Conjunció

Mal camí segueixen alguns dels diputats de la minoria conjuncionista. El quefe de la mateixa, al que si no es corretgeix aviat podrem nomenar-lo ex-federal; alentant al coix miner a que tiri mà de la seva força numérica en el Congrés, ha ficat la pata de tal manera que no és estrany que de continuar així, no el coneixerà aviat ni la mare que'l va parir, o sigui l'element republicà del districte electoral de Tarragona-Reus-Falset.

Per altra part el senyor Morayta demanant al Govern que assigni fortes quantitats amb diner per la construcció d'alguns quartels per a la Guarda Civil de Madrid, s'ha acreditat de mal republicà, de adorador de la força bruta i d'enemic de l'obrer espanyol eterna víctima de l'institut creat pel gran esbirro Marqués de Alameda.

¿Quan se decidiran els diputats que encara senten amor a la llibertat, a rompre aquesta Conjunció que no serveix per a res de bó?

Sobre l'augment de jornal dels obrers de l'Ajuntament

La premsa diària d'aquesta ciutat ha publicat una nota suposant que l'Ajuntament, tenint en compte el constant augment de les subsistències, pensava millorar el sou proporcionalment, a tots els emplejats.

Nosaltres millors informats, podem avançar que la majoria que avui actua sola en la Corporació Municipal, en virtut de haber-se retirat la minoria republicana, pels motius que tothom sab, en els pressupostos confeccionats per al prop vinent any 1917, sols consigna augment a n'el sou del Secretari, del Comptador i dels tres Quefes de Negociat de la Secretaria, o sigui dels que ja

disfruten d'un sou alçat, no recordant-se dels demés emplejats quin jornal está per sota del que tenen establert generalment els obrers *manuals* de la població, i que per dit motiu, están en més necessitat.

Les gestions del nostre diputat

Degut a les gestions del diputat a Corts per aquest districte D. Joan Salas Antón ha sigut resolt favorablement en el ministeri d'Hisenda l'expedient per a la construcció del camí veinal de Palau Solitar a La Sagrera, quals obres començaran molt aviat.

Nou diari

Ha visitat aquesta Redacció l'antic sentmanari «La Bandera Federal» de Madrid convertit avui en diari, gracies al esforç titànic del seu director el prestigiós federal D. Hilari Palomero.

Desitjem a nostre molt estimat amic grans triomfs en la feina periodística i llarga vida a la publicació que tan dignament dirigeix.

Noves

Demà diumenge, a la sala del Círcol Republicà Federal, tindran lloc dos balls, tarde i vetlla, a càrrec de la Banda Municipal d'aquesta ciutat.

—Hem rebut de l'Escola superior d'Agricultura un follet del enginyer director Josep M.ª Valls «El conreu del secà al Mitgdia de França».

Impremta Sallent. — Sant Quirce, 32. — Telèfon 520

J. Vidal Tarragó

ADVOCAT

ha establert despatx en aquesta ciutat, carrer de Gràcia, 26, els diumenges de 9 a 12, continuant els dies feiners, junt amb el seu pare don J. Vidal i Valls, a Barcelona, Ronda de Sant Pere, 52, pral.

Companyia Comercial Alcoholar, S. A.

Anís ARLEQUIN
'PICAROL'

Especialitat en Misteles, Moscatells
i Licors de totes classes

Dipositari: **Josep Fitó** (a) **Mistos**

Sant Pere, 31 • Telèfon 660 • Sabadell